

Ο αγώνας κατά των αρχαιοκάπηλων δικαιώνεται

ΧΩΡΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ: Πολύ μεγάλη η θρησκευτική, ιστορική και οικονομική αξία των κειμηλίων

Δεκαεπτά χρόνια μετά από την κατάσχεσή τους από τα υποστατικά του Τούρκου αρχαιοκάπηλου Αϊντίν Ντικμέν και εννέα χρόνια σκληρών δικαστικών αγώνων, ο χωρεπίσκοπος Νεαπόλεως Πορφυρίος παρέλαβε συμβολικά από τις γερμανικές Αρχές, την περασμένη Τετάρτη, σε ειδική τελετή στο Μόναχο, την εικόνα του αγίου Βασιλείου, του 18ου αιώνα, από τον κατεχόμενο ναό της Παναγίας Γαλακτοτροφούσας Παλαικύθρου, σε μια συγκινητική ατμόσφαιρα. Δηλώνει ότι ίσως η σημαντικότερη υπόθεση αρχαιοκαπλίας στην Κύπρο μετά την τουρκική εισβολή του 1974 πλησιάζει στο τέλος της, με την επιστροφή 173 εκκλησιαστικών θησαυρών μας. Τα κειμήλια θα επαναπαριστούν τις επόμενες ημέρες στην Κύπρο μέσω του Τμήματος Αρχαιοτήτων. Όπως μας εξηγεί, η αξία τους, θρησκευτική, ιστορική και οικονομική, είναι πολύ μεγάλη γιατί προέρχονται από πενήντα περίπου κατεχόμενα σήμερα χριστιανικά (ορθόδοξα και μαριωνίτικα) μνημεία. Τα υπόλοιπα 80 περίπου αντικείμενα έχουν παραμείνει για συμπληρωματική διερεύνηση από ειδικούς, σύμφωνα με την απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου του Μονάχου.

Παναγία de Molino (16ος αι.), Μετόχι Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, Μονή Αγίου Χρυσόστομου στον Κουτσοβέντη.

Το ψηφιδωτό του αποστόλου Θωμά (6ος αι.), από την Παναγία Κανακαριά.

Με τη συναίσθημα πήγατε στο Μόναχο για να παραλάβετε μέρος της συλλογής που είχε ανακτηθεί στο πλαίσιο αστυνομικής επιχείρησης τον Οκτώβριο του 1997, στο Μόναχο, από τον Τούρκο αρχαιοκάπηλο Αϊντίν Ντικμέν; Με πολλή χαρά ταξιδέψαμε στο Μόναχο για να τελετή παράδοσης των 173 εκκλησιαστικών θησαυρών μας από τις γερμανικές Αρχές. Βέβαια η χαρά μας θα ήταν ακόμα μεγαλύτερη εάν παραδίδονταν σε μας και τα υπόλοιπα 80 περίπου κειμήλια που έχουν παραμείνει για συμπληρωματική διερεύνηση από ειδικούς, σύμφωνα με την απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου του Μονάχου.

Επιστρέφουν 173 θησαυροί από τη συλλογή του αρχαιοκάπηλου Ντικμέν

Αστυνομίας της Βαυαρίας στο Μόναχο, την Τετάρτη 16 Ιουλίου η ώρα 1 το μεσημέρι. Η όλη ατμόσφαιρα ήταν συγκινητική γιατί ίσως η σημαντικότερη υπόθεση αρχαιοκαπλίας στην Κύπρο μετά την τουρκική εισβολή του 1974 πλησιάζει στο τέλος της. Εμείς και οι Γερμανοί για την απόδοση τους στους νόμιμους ιδιοκτήτες τους και την ολοκλήρωση μιας πολύ μεγάλης υπόθεσης.

Ποιοι παρευρέθηκαν; Στην τελετή παρευρέθηκαν η υπουργός Δικαιοσύνης του Βαυαρικού Καντονίου Beate Merk, ο πρόεδρος του Τμήματος της Βαυαρικής Αστυνομίας κ. Dathe, εισαγγελέις, εκπρόσωποι της Εισαγγελίας του Μονάχου, εγώ και ο ιεροδίακονος π. Νεκτάριος Ιωάννου εκπροσώπησα την Εκκλησία της Κύπρου, η πρόεδρος της Κύπρου στο Μόναχο κ. Ε. Παπανικολάου και ο επίτιμος πρόεδρος της Κύπρου στο Μόναχο κ. C. Hop την Κυπριακή Δημοκρατία. Εκ μέρους του Τμήματος Αρχαιοτήτων η κ. Δ. Πηλείδου και ο Γερμανός δικηγόρος κ. E. Engbers που εκπροσώπησε την Κυπριακή Δημοκρατία στα γερμανικά δικαστήρια όλα αυτά τα χρόνια. Φυσικά παρέστησαν και άλλοι αξιωματούχοι και ενδιαφερόμενοι.

Γιατί κρατήσατε σε χαμηλούς τόνους την τελετή, γιατί υποβιβάζατε σε πολιτικό επίπεδο, δεν παρευρέθηκε κανένας υπουργός μας; Η τελετή είχε καθόλα επίσημο χαρακτήρα. Δεν γνωρίζω γιατί δεν παρευρέθη κανένας υπουργός της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Γιατί δεν καλέσατε την κυρία Τασούλα Χατζηπορφύ, πρώην πρόξενο της Κύπρου στη Χάγη, η οποία προαίτιασε; Την Εκκλησία της Κύπρου ενημέρωσε για το γεγονός ο δικηγόρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. E. Engbers. Κατ' εντολήν του Μακαριότατου εκπροσώπησα την Εκκλησία στην τελετή. Δεν γνωρίζω ποιοι άλλοι ενημερώθηκαν για την εκδήλωση.

Ποια εικόνα παραδόθηκε συμβολικά; Στον χώρο της τελετής εκτέθηκαν ενδεικτικά το ψηφιδωτό του Αποστόλου Θωμά (6ος αι.), τοιχογραφία από τον ναό του Χριστού Αντιφωνητή (15ος αι.), η εικόνα της Πα-

ναγίας (16ος αι.) από τη Μονή Αγίου Ιωάννου Χρυσόστομου στον Κουτσοβέντη. Συμβολικά μας παρέδωσαν την εικόνα του αγίου Βασιλείου (18ος αι.) από τον ναό Παναγίας Γαλακτοτροφούσας Παλαικύθρου.

Ποια σκέψη ήταν στο μυαλό τη στιγμή εκείνη; Η ευχή-προσευχή σύντομα να επαναποθετηθεί στον ναό της Παναγίας, που σήμερα δυστυχώς οι Τούρκοι τον μετέτρεψαν σε πολιτιστικό κέντρο.

Δόθηκε μεγάλη προβολή από τα ξένα ΜΜΕ; Τοπικά ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά μέσα κάλυψαν την εκδήλωση. Γι' αυτό και την επόμενη μέρα υπήρχαν αρκετές αναφορές στον γερμανικό τύπο.

Εκφράσατε την ευχή το γεγονός αυτό να αποτελέσει την απαρχή για στενότερη συνεργασία της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Γερμανίας στον τομέα της πάταξης του παράνομου εμπορίου εκκλησιαστικών αγαθών; Είναι γεγονός ότι η γερμανική Δικαιοσύνη κινείται με βραδείς ρυθμούς. Χρειάζεται μεγαλύτερη ευελιξία στον τομέα αυτό. Η εκδίκαση της υπόθεσης μας διήρκεσε έξι ολόκληρα χρόνια (2004-2010), η έφεση άλλα τρία (2010-2013) και ακόμα παραμένει σε εκκρεμότητα αριθμός αντικειμένων. Όλα αυτά αυξάνουν κατά πολύ τα δικαστικά και δικηγορικά έξοδα.

Παραδόθηκαν από τις γερμανικές Αρχές στην Εκκλησία της Κύπρου και των Μαριωνίων, 173 κειμήλια μεγάλης θρησκευτικής και ιστορικής αξίας; Τα 173 κειμήλια θα επαναπαριστούν τις επόμενες ημέρες στη Κύπρο μέσω του Τμήματος Αρχαιοτήτων της Κύπρου. Η αξία τους, θρησκευτική, ιστορική και οι-

κοномиκή, είναι πολύ μεγάλη γιατί προέρχονται από πενήντα περίπου κατεχόμενα σήμερα χριστιανικά (ορθόδοξα και μαριωνίτικα) μνημεία. Ενδεικτικά αναφέρω τα τμήματα των ψηφιδωτών της Παναγίας της Κανακαριάς του 6ου αι. (Λιθράγκωμη), τοιχογραφίες από τον Χριστό Αντιφωνητή του 15ου αι. (Καλογοραία), την Αγ. Σολομωνή του 9ου αι. (Κώμα του Γιαλού), εικόνες βυζαντινές και μεταβυζαντινές.

Ποια το πιο σημαντικό; Από τα πιο αξιόλογα κειμήλια που επαναπατρίζονται θα ξεχωρίσει το ψηφιδωτό του Αποστόλου Θωμά (6ος αι.) από την Παναγία την Κανακαριά, τις τοιχογραφίες από τον ναό της Αγ. Σολομωνής (9ος αι.), τις τοιχογραφίες του Χριστού Αντιφωνητή (15ος αι.), τις τοιχογραφίες από τον ναό Παναγίας Περγαμωτισσας (12ος αι.) και τις δύο εικόνες από τη Μονή Αγ. Ιωάννη στον Κουτσοβέντη. Την Παναγία Παραμυθία (14ος αι.) και την Παναγία de Molino (16ος αι.).

Τρεις από τις εικόνες ανήκουν στη μαριωνίτικη θρησκευτική ομάδα της Κύπρου και άλλες δύο μαζί με μία τοιχογραφία του Αγίου Ιγνατίου του Θεοφύρου (Παναγία Αψιθιώτισσα-Συγκληρ) στο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων; Στη μαριωνίτικη κοινότητα ανήκουν τρεις εικόνες: μία του Χριστού και μία της Παναγίας από τον ναό του Αγ. Ρωμανού στο χωριό Βουνό, καθώς και μία μικρή εικόνα του αγίου Νικολάου από τον ναό του Αγίου Αντωνίου Κυθρέας. Στο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων ανήκουν οι δύο εικόνες που προέρχονται από το μετόχι του Πατριαρχείου, τη Μονή του Αγίου Ιωάννη του Χρυσόστομου στον

Κουτσοβέντη. Τις ανέφερα προηγουμένως: είναι η Παναγία Παραμυθία και η Παναγία de Molino. Από άλλο μετόχι του Πατριαρχείου, τη μονή Παναγίας Αψιθιώτισσας (Συγκληρ), επαναπατρίζεται τεμάχιο τοιχογραφίας με το κεφάλι του αγίου Ιγνατίου του Θεοφύρου (12ος αι.).

Πώς καταφέρατε δεκαεπτά χρόνια μετά από την κατάσχεσή τους από τα υποστατικά του Τούρκου αρχαιοκάπηλου Ντικμέν και εννέα χρόνια σκληρών δικαστικών αγώνων, να τα πάρουμε; Όπως σας ανέφερα και προηγουμένως, αυτό οφείλεται σε τρεις λόγους: η κατάσχεση έγινε τον Μάρτιο του 1997 και η καταχώρηση της αγωγής έγινε το 2004, δηλαδή 7 χρόνια αργότερα. Ο δεύτερος λόγος είναι η βραδύτητα της γερμανικής Δικαιοσύνης και τρίτος, η παρακωλυτική τακτική των δικηγόρων του Dikmen να υποβάλλουν συνεχώς ενστάσεις και να ζητούν αναβολές.

Ο Dikmen φυλακίστηκε ή κυκλοφορεί ελεύθερος; Ο Α. Dikmen κρατήθηκε στις φυλακές του Μονάχου για έναν περίπου χρόνο, μέχρι την ολοκλήρωση των ερευνών της Αστυνομίας του Μονάχου, και μετά απελάθηκε ελεύθερος. Το 2004 η Κυπριακή Δημοκρατία κατέθεσε εναντίον του αστική αγωγή.

Τα αντικείμενα είναι σε κακή κατάσταση, τόσα χρόνια γιατί δεν φροντίσαμε να τα συντηρήσουμε άσχετα με την πορεία του δικαστηρίου; Όλα τα αντικείμενα φυλάσσονταν σε κλιματιζόμενο χώρο της Αστυνομίας του Μονάχου. Τα αντικείμενα επισκέφθηκε και εξέτασε ο κ. Α. Παπαγεωργίου για να δώσει τη μαρτυρία του στο δικαστήριο. Για τον ίδιο λόγο

Οδύσσεια η όλη πορεία του δικαστικού αγώνα

σε και κατέειχε νόμιμα τις εκατοντάδες των κειμηλίων. Επειδή αυτό ήταν πολύ δύσκολο, ακολούθησαν μια πολιτική αμφισβήτηση, τόσο των δικαστών που τους κατηγορούσαν για μεροληψία όσο και την επιστημονική γνωμάτευση του βυζαντινολόγου J. Deckers. Κατέβαλαν προσπάθειες παρακώλυσης της δίκης με αλληπαλλήλες αναβολές. Το 2008 το Περιφερειακό Δικαστήριο του Μονάχου πρότεινε απόπειρα εξώδικο διακανονισμού η οποία βεβαίως δεν τελεσφόρησε λόγω των απαράδεκτων αξιώσεων της άλλης πλευράς. Η γερμανική νομοθεσία προβλέπει εξαντλητική τεκμηρίωση για την κυριότητα κάθε αντικείμενου ξεχωριστά (φωτογραφίες, μαρτυρίες κ.λπ.). Για αυτό και η διαδικασία προχώρησε ακόμα πιο αργά.

Πώς θα προχωρήσετε με τα 80 περίπου αντικείμενα που εκκρεμούν; Για τα υπόλοιπα ογδόντα περίπου αντικείμενα του Επαρχιακού Δικαστηρίου (Εφετείο) του Μονάχου ανέθεσε και πάλι στον βυζαντινολόγο καθηγητή κ. J. Deckers να ετοιμάσει συμπληρωματική έκθεση. Όταν αυτή υποβληθεί στον πρόεδρο του Εφετείου κ. Antor, τότε αυτές θα αποφασίσει για την περαιτέρω πορεία της έφεσης.

Τι περιλαμβάνεται σε αυτά; Από τα υπόλοιπα τα 37 είναι κυπριακές προϊστορικές αρχαιότητες (κάποιες από την προσωπική συλλογή του κ. Χατζηπροδρόμου). Απομένουν 46 βυζαντινά και μεταβυζαντινά κειμήλια. Πρόκειται για δώδεκα τμήματα τοιχογραφιών από τη Μονή του Χριστού Αντιφωνητή, δεκαοκτώ ρωσικές εικόνες, το κειρογράφο ευαγγέλιου της αρμενικής κοινότητας, το κειρογράφο ομιλίου της Μονής Παναγίας Τροοδίτισσας, τα βημάθια της Μονής Παναγίας Κανταράς και τα αντίστοιχα της Μονής του Χριστού Αντιφωνητή καθώς και μερικά άλλα.

Επίσης ο Γερμανός βυζαντινολόγος κ. J. Deckers. Η συντήρηση των αντικειμένων προϋποθέτει τη μεταφορά τους σε ειδικά εργαστήρια συντήρησης. Αυτό δεν ήταν δυνατόν κατά τη διάρκεια της δίκης. Τώρα έχει γίνει μερική στερέωση όσων χρειαζόνταν, από συντηρητές του Τμήματος Αρχαιοτήτων της Κύπρου, ώστε να μπορέσουν να επαναπαριστούν με ασφάλεια. Όταν τα έργα φθάσουν στην Κύπρο, θα γίνει ολική συντήρησή τους.

Πότε θα επιστρέψουν στην Κύπρο; Μέχρι το τέλος του μηνός, πιστεύω, θα έχει ολοκληρωθεί η μεταφορά τους στην Κύπρο, από το Τμήμα Αρχαιοτήτων.

Ο τώως Αρχιεπίσκοπος ήθελε να ανεγείρει εκκλησία για να είναι προσβάσιμα στον κόσμο. Η δυνατότητα να μπορούν οι άνθρωποι να προσεγγίζουν τα κειμήλια είναι πολύ επιτακτική γιατί τους συνδέουν με τη γενέθλια γη και τους χώρους λατρείας τους. Σίγουρα θα μπορούσε ένα μέρος από τις εικόνες να παραχωρηθεί μέχρι την ημέρα της απελευθέρωσης, σε ναούς στους οποίους κατοικούν κοντά αρκετοί πρόσφυγες από κατεχόμενη σήμερα ενορία ή κοινότητα. Μετά την απελευθέρωση των χώρων λατρείας να επαναποθετηθούν στον αρχικό χώρο αφιέρωσής τους.

Οι διάφορες μητροπόλεις διεκδικούν τα δικά τους κειμήλια; Γνωρίζω πως οι κοινότητες των Μαριωνίων και των Αρμενίων όπως και το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων έχουν ζητήσει να παραλάβουν τα κειμήλιά τους. Οι διάφορες μητροπόλεις πιστεύω πως είναι ελεύθερες να το πράξουν, αν δεν το έχουν πράξει ήδη.

Ξεπερνούν τις 20 χιλιάδες οι κλαπιές εικόνες από τα κατεχόμενα

Από τη στιγμή που αναλάβατε, έγιναν κάποια βήματα και παραδόθηκαν σε σας κάποιες εικόνες που είχαν βρεθεί. Τις περιμένουν οι μητροπόλεις στις οποίες ανήκουν οι κ.όσμος. Γιατί τις κρατάτε στις Βρυξέλλες; Μικρός αριθμός από τις εικόνες που η Εκκλησία μας επανέκτησε εκτίθενται προσωρινά στον εκθεσιακό χώρο της αντιπροσωπείας μας στις Βρυξέλλες. Οι Ευρωπαϊκές αρχαιολογικές υπηρεσίες επισημαίνουν συχνά την αντιπροσωπεία μας, πέρα από τις φωτογραφίες της έκθεσης, βλέπουν και αυτές τις εικόνες και έτσι μπορούν να αντιληφθούν καλύτερα το εύρος της συντελούμενης καταστροφής και λεπτοσείας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Τον περασμένο Φεβρουάριο επαναπαρίστανε τη δεσποτική εικόνα του Χριστού που μας επέστρεψε ο Βρετανός τραγουδιστής Β. George (Ιανουάριος 2011). Στις 9

Φεβρουαρίου 2012 στον εσπερινό του Αγίου Χαράλαμπος, την παραδώσαμε στον π. Διομήδη, πρόσφυγα ιερέα από το Νέο Χωριό Κυθρέας. Μαζί την τοποθετήσαμε στον νέο ναό του Αγίου Χαράλαμπος που ανέγειραν οι Νεοχωριώτες πρόσφυγες στην Αγγλαντζιά. Τη Μεγάλη Πέμπτη (2 Μαΐου) το πρωί στη θεία λειτουργία επαναπαρίστανε από το Dusseldorf και παραδώσαμε στον π. Κωνσταντίνου Παπακάστα, πρόσφυγα ιερέα από την Αγία Τριάδα, εικόνα του αγίου Φωτίου (19ος αι.). Αυτή βρισκόταν στον κατεχόμενο ναό του Αγίου Φωτίου της κοινότητάς του, όταν την έκλειψαν οι Τούρκοι. Η εικόνα θα φυλάσσεται στον προσφυγικό ναό Τριών Ιεραρχών (Λιβάδια Λάρνακας) μέχρι την απελευθέρωση του ναού, οπότε και θα επαναποθετηθεί στη θέση της. Έχουμε και άλλες τέτοιες περιπτώσεις να αναφέρουμε αλλά θα εφύ-

γοιμο από το σημερινό μας θέμα.

Τις αντιμετωπίζετε ως μουσικά εκθέματα ή έργα λατρείας; Τα θρησκευτικά μας κειμήλια είναι πρωτίστως μέσα λατρευτικά και ο φυσικός τους χώρος είναι ο ναός στον οποίο αφιερώθηκαν. Δεν αποκλείεται όμως και η έκθεσή τους σε κατάλληλα οργανωμένους χώρους (σκευοφυλάκεια) με τρόπο ώστε να διαφυλάσσεται και να προβάλεται η θρησκευτική χρήση των κειμηλίων αυτών. Στον τόπο μας υπάρχουν ναοί που έχουν διαμορφωθεί ως σκευοφυλάκεια χωρίς να χάνουν τη λειτουργική τους μορφή (π.χ. Τίμιος Σταυρός-Κυπερούντα, Χριστός Μονογενής-Κοιλάν).

Πόσο δύσκολο είναι ο αγώνας εντοπισμού και επαναπατρισμού; Ο αγώνας αυτός είναι πολύ μεγάλος και συνεχής. Ο αριθμός των εικόνων που κλάπηκαν από τα κατεχόμενα είναι περίπου

είκοσι χιλιάδες. Αν προσθέσουμε σε αυτά τις τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, σκεύη λατρείας (δισκοπότηρα, καντήλιες, ευαγγέλια κ.ά.), τότε μπορεί κάποιος να αντιληφθεί το μέγεθός του. Οι δυσκολίες του επαναπατρισμού είναι ανάλογες με τη νομοθεσία κάθε κράτους και τις προνοιές της, για την απόδοση κλεμμένων πολιτιστικών αγαθών στους νόμιμους ιδιοκτήτες τους. Η γερμανική νομοθεσία είναι ίσως η πιο δύσκολη νομοθεσία στο θέμα αυτό.

Πώς ξεκινά ο εντοπισμός τους; Ο εντοπισμός των κλεμμένων μας κειμηλίων γίνεται με πολλούς τρόπους. Η καλύτερη πηγή πληροφοριών είναι η τακτική παρακολούθηση του διαδικτύου και των ιστοσελίδων των δημοπρατικών οίκων. Πληροφορίες φτάνουν και μέσω των πρεσβειών της Δημοκρατίας στο εξωτερικό ή από απλούς ανθρώπους που έχουν ευλάβεια,

είτε αγαπούν την τέχνη και τον πολιτισμό.

Ποια η μεγαλύτερη δυσκολία; Δυστυχώς η οικονομική μας αδυναμία γιατί πολλές φορές οι κάτοχοι των κειμηλίων μας δεν είναι διατεθειμένοι να τα επιστρέψουν χωρίς κάποιο οικονομικό αντάλλαγμα.

Πολλά βρισκονται σε ιδιωτικές συλλογές εντός ΕΕ. Ποια τα δικά μας βήματα; Δεν είναι εύκολος ο εντοπισμός κυπριακών θρησκευτικών κειμηλίων σε ιδιωτικές συλλογές στον ευρωπαϊκό χώρο. Γνωρίζουν οι συλλέκτες ότι η Εκκλησία και το κράτος στην Κύπρο αναζητούν και διεκδικούν τους θησαυρούς τους και γι' αυτό δεν είναι πρόθυμοι αγοραστές από λαθροπράκτορες. Εάν δε πάλιν αγοράσουν αντικείμενα, τα αποκρύπτουν και δεν τα εκθέτουν στα μάτια άλλων.

Εγγυώμαστε να προσφέρουμε την ανταγωνιστικότερη προσφορά σε τιμή, κάλυψη και εξυπηρέτηση.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΟΙΚΙΑΣ ΑΠΟ ΜΟΝΟ €16,67 /το μήνα

Διατίθεται αποκλειστικά σε όλα τα καταστήματα της Gan Direct.

800 510 15
www.GanDirect.com

EasyPay monthly

Τώρα μπορείτε να πληρώσετε το ασφάλιστρό σας, σε μηνιαίες δόσεις με την πιστωτική σας κάρτα, χωρίς καμία επιπλέον επιβάρυνση.

Αυτοκίνητο - Περιουσία - Υγεία

Gan Direct INSURANCE